УДК 336.645.3

І. П. Васильчук,
к. е. н., доцент, докторант кафедри менеджменту банківської діяльності,
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», м. Київ

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ФІНАНСІВ ПІД ВПЛИВОМ ПАРАДИГМИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

I. P. Vasylchuk,
Ph. D., associate Professor, post-doctoral fellow at the department of banking management,
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman, Kiev

SOCIAL FINANCE UNDER INFLUENCE OF SUSTAINABILITY PARADIGM

В статті досліджено тенденції соціалізації фінансів під впливом парадигми сталого розвитку. За результатами аналізу наукової і практично-орієнтованої літератури досліджено становлення нового сектору економіки та особливості нових організаційних форм. На підставі узагальнень літературних джерел та чинної практики розширено трактування дефініції «соціальні фінанси».

The article summarizes the tendencies concerning the socialization of finance which takes place due to dissemination of sustainability paradigm. In the course of analysis of the theoretical and empirical literature was concluded that the new sector of economics has been emerged. The main characteristics of the new organizational forms that have been established in this sector were discussed. Based on the overview of relevant economic literature and corporate practices the extended definition of "social finance" was developed.

***Ключові слова**: соціальні фінанси, «четвертий сектор» економіки, гібридні форми організації, корпорація суспільної вигоди, сталий розвиток.*

***Keywords:** social finance, «fourth sector» of economics, hybrid organizational forms, benefit corporation, sustainability.*

Актуальність дослідження та постановка проблеми. Поглиблення суперечностей і проблем ринкової економіки, наростання глибоких екологічних проблем планети, посилення соціальної нерівності у суспільстві, триваюча економічна рецесія, зумовлена останньою фінансово-економічною кризою, призводять до розуміння широким загалом людства нездатності традиційної економічної політики розв'язати ці проблеми. Все наполегливіше висловлюються думки про необхідність радикальної перебудови економічної системи на засадах сталого розвитку, що передбачає збалансування економічної, екологічної та соціальної перспектив. Соціалізація економіки визнається домінантним чинником інноваційного характеру економічного розвитку в постіндустріальній економіці. Соціалізація економіки зумовлює соціалізацію фінансів як необхідної складової економічної системи.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Значний вклад в проблематику сталого розвитку внесений вітчизняними дослідниками Вахович І.М., Галушкіною Т.П., Гальчинським А.С., Долішнім М.І., Мельником Л.Г., Циганови м С.А. та багатьма іншими відомими науковцями. Проблемам дослідження фінансів, зокрема соціальної сфери, присвячені праці провідних вітчизняних вчених Карліна М.І., Кириленко О.П., Кудряшова В.П., Опаріна В.М., Федосова В.М. та інших.

Аналіз фахової літератури виявив, що у вітчизняній науці не поширене поняття «соціальні фінанси», а використовують термін «фінансування соціальної сфери» [1, 2]. Соціальна сфера представлена, насамперед, позабюджетними фондами та некомерційними організаціями, які обслуговують домашні господарства — об'єднання громадян як добровільні громадські формування. Зокрема, Федосов В.М., Юрій С.І. зазначають, що до позабюджетних фондів відносять: державні цільові фонди, що є формою перерозподілу і використання фінансових ресурсів, залучених державою для фінансування суспільних потреб; фонди фінансових ресурсів цільового призначення, які використовуються для задоволення економічних і соціальних потреб держави, підприємницьких структур та окремих громадян; загальнодержавні фонди цільового призначення. В Україні найбільшого поширення набули загальнодержавні соціальні позабюджетні фонди, що мають постійний характер [1]. На думку вчених соціальні позабюджетні фонди доцільно розглядати як особливе явище товарно-грошових відносин. Вони є формою перерозподілу валового внутрішнього продукту у грошовому вираженні з метою формування централізованих фондів грошових коштів та їх використання на соціальні програми. Основним призначенням

соціальних позабюджетних фондів є забезпечення спеціальних органів державної виконавчої влади таким обсягом фінансових ресурсів, який був би достатнім для виконання ними своїх повноважень [1].

Інша складова соціальної сфери представлена некомерційними організаціями, насамперед, об'єднаннями громадян як добровільних громадських формувань, які створюють на основі єдності інтересів для спільної реалізації громадянами своїх прав і свобод, тобто для задоволення та захисту своїх законних *соціальних (курсив - Авт.)*, економічних, творчих, вікових, національних, культурних, спортивних (громадські організації) та політичних (політичні партії) інтересів. Громадські організації визнають власними: кошти і майно, отримані від засновників, членів (учасників) або держави; надходження від вступних та членських внесків; пожертвування від громадян, підприємств та організацій; кошти від виконання господарської та іншої комерційної діяльності; частину прибутку унітарних підприємств, засновниками яких є громадські організації; бюджетні кошти (творчі спілки); кошти, отримані на інших підставах, не заборонених законом [2]. В останні роки почали з'являтися різного роду благодійні фонди, які засновані як великими корпораціями, що позиціонують себе соціально відповідальними, так і індивідуальними благодійниками з філантропічних мотивів. Таким чином, в Україні фінанси соціальної сфери в контексті фондоутворення можна окреслити спеціальними позабюджетними фондами, некомерційними громадськими організаціями, що переслідують соціальні цілі та соціально-орієнтованими благодійними фондами.

Проте вивчення світового досвіду показує, що спектр соціальних фінансів є значно ширшим. Соціальні фінанси охоплюють різні аспекти фінансово-економічних відносин в суспільстві, але їх відмітною особливістю є цільова орієнтація використання коштів – на досягнення позитивних соціальних змін у суспільстві [3]. Проголошення такої мети є свідченням формування нової парадигми та подальшого розвитку інституту соціальних фінансів. Найбільш часто термін «соціальні фінанси» в закордонній теорії використовують в контексті забезпечення грошовими коштами організацій, які мають на меті вирішувати соціально значимі проблеми, та пошук і акумуляцію ними таких коштів [4]. Втім, зазначимо, що і соціальні ініціативи, які фінансуються бізнесом, також можна віднести до сфери соціальних фінансів, рівно як і становлення інституту соціального інвестування. Отже, надати остаточне визначення поняттю соціальних фінансів досить непросто, що пояснюється як складністю, багатоаспектністю фінансових відносин економічних агентів, так і тим фактом, що в соціальній ринковій економіці відбувається конвергенція між комерційними та некомерційними організаціями, з'являються гібридні форми організацій, розмивається межа у цільових функціях, методах акумуляції фінансових ресурсів.

Мета дослідження: Мета статті – дослідити тенденції соціалізації фінансів, що мають прояв у становленні та розвитку соціальних фінансів; визначити сутність та окреслити предметне поле соціальних фінансів.

Основні результати дослідження. В контексті постіндустріальної трансформації фінансів соціалізація має вираження, насамперед, в таких проявах як посилення соціальної складової державної політики за рахунок забезпечення соціальних програм необхідними фінансовими ресурсами; збільшення кількості соціально-орієнтованих інститутів, які створюються як за участі держави, так і приватного капіталу та розширення можливостей для їх фінансування; зміна цільової орієнтації та пріоритетів розподільних відносин, зокрема доходів, на державному, регіональному рівні та на рівні суб'єктів господарювання; появою альтернативних джерел, методів та інструментів фінансування тощо. Суб'єктами фінансових відносин у сфері соціальних фінансів є організації різної форми організаційного устрою та призначення. Переважна більшість суб'єктів сфери соціальних фінансів представлена некомерційними організаціями (НКО), як правило, різного роду благодійними фондами. Це ті організації, які є провідниками і виконавцями соціальної місії. В найбільш поширеному трактуванні завданням НКО є конвертація грошових коштів у позитивні соціальні зміни [3]. В діловій та фаховій літературі для позначення сукупності некомерційних організацій з соціальною місією використовують термін «соціальний сектор» або, інколи, умовний термін «третій сектор» економіки на додаток до державного (публічного) та корпоративного (приватного) секторів [5]. Можна зголоситися з таким трактуванням з огляду на специфічність та особливості функціонування соціального сектору, становлення якого набуває обертів в останні роки, зокрема, після кризи 2008-2009 років. Як правило, за статутом некомерційні організації не займаються комерційною діяльністю і не отримують доходи. Проте в останні роки дискутується питання перегляду можливостей НКО щодо формування власних фінансових ресурсів, зокрема і за рахунок отримання доходів від комерційної діяльності. Ці доходи можуть бути отримані від надання комерційних послуг або продажу товарів соціального призначення на пільгових умовах. Крім того, розширюється доступ некомерційних організацій до зовнішніх фінансових ресурсів, які залучаються за допомогою фінансових інструментів – позик на пільгових умовах, квазі-акцій тощо. В такий спосіб відбувається зміна сутності традиційних НКО та поступова конвергенція некомерційного та комерційного (підприємницького) характеру їх діяльності. В результаті з'являється певна гібридна форма організації з соціальною місією, яка має ознаки некомерційної та бізнесової організації, але з більшим тяжінням до виконання соціальної місії, що визнається першочерговою. Або можна надати інше визначення такій організаційній формі – «некомерційна організація з розширеними можливостями» як щодо формування доходів та капіталу, так і методів здійснення діяльності (ринкові, неринкові). Тобто, підкреслимо, некомерційні організації із соціальною місією поступово трансформуються у новий тип організації, яка забезпечує реалізацію місії за допомогою бізнес-моделі. В результаті, як вже згадувалося, такі підприємства мають можливість розширити спектр джерел фінансування своєї діяльності. За характеристикою особливостей діяльності така організація підпадає під визначення соціального підприємства та соціального підприємництва. Саме некомерційні організації, що вирішують соціальні проблеми за допомогою ринкових методів, початково отримали назву «соціальні підприємства», а вже потім ця назва розширилася і на інші гібридні форми комерційних підприємств, які наслідують принципам корпоративної соціальної відповідальності. За існуючим узагальненим трактуванням соціальне підприємництво – це підприємницька діяльність, що націлена на пом'якшення або вирішення соціальних проблем [4].Оскільки підприємницьку діяльність відносять до факторів економічного розвитку, то соціальну підприємницьку діяльність можна визнати як фактор сталого розвитку, що забезпечує сталість соціальній складовій інноваційного розвитку у постіндустріальний період.

Ще однією тенденцію, яка може розглядатися як прояв зростання рівня соціалізації економіки та фінансів, є посилення соціалізації комерційних (бізнесових) організацій за рахунок коригування функції цілеутворення та розподільної функції фінансів. Свідченням цьому є поширення в окремих країнах світу, зокрема у Великобританії та США, нового типу комерційних організацій з гібридною організаційною формою, які мають подвійну мету: комерційну - отримання прибутків та соціальну - створення суспільних благ. До них відносяться: компанії з обмеженою відповідальністю з низьким рівнем прибутку відомі у США як «L3C» (англ. Low - Profit Limited Liability Company); компанії суспільного інтересу «CIC» (англ. Community Interest Company), легітимізовані у Великобританії; корпорації суспільного блага «B Corp» (від англ. Benefit Corporation), що сертифіковані недержавною організацією «B Lab» у США, та нова визнана законами окремих штатів у США гібридна організаційна форма корпорації - корпорація суспільної вигоди «Benefit Corporation» [6, 7]. Всі ці організаційні утворення представляють новий тип компаній у яких на першому місці не прибуток, а позитивні соціальні зміни. Зокрема, товариства з обмеженою відповідальністю «L3C» передбачають у своїй місії отримання не максимального, а достатнього або низького рівня прибутку, який задовольняє власників, та одночасне здійснення соціально значимої діяльності згідно місії. Такі компанії інколи називають «компаніями з гнучкими цілями», оскільки вони мають ознаки і некомерційної, і бізнесової організації. Крім того, за згодою власників такі компанії можуть у разі досягнення визначеної соціальної мети трансформувати свої цілі й організаційну форму і перетворитися знову у звичайну комерційну організацію. На відміну від НКО вони можуть використовувати традиційні ринки капіталу і займатися благодійною діяльністю. На відміну від бізнесу вони акцентують

увагу на соціальній місії і можуть залучати кошти інвесторів і фондів. Більше 10 штатів вже прийняли закони, що дозволяють створювати «L3C» і обговорюється можливість розробки федерального закону, який би стимулював поширення компаній з гібридною структурою за допомогою податкових преференцій [7]. Як будь-яка нова ідея, «L3C» має своїх прихильників і опонентів. Більше всіх заперечують керівники НКО, які побоюються посилення конкуренції за благодійні кошти. Їх підтримують представники юридичної спільноти, які вважають, що нова структура є джерелом конфлікту інтересів. Прихильники ідеї стверджують, що альтернативні організаційні структури дозволяють підприємцям та інвесторам об'єднувати зусилля для досягнення соціального ефекту, використовуючи різні фінансові можливості, зокрема вийти на ринки капіталу [7]. Інший цікавий тренд також зародився у США і представлений добровільним об'єднанням компаній незалежно від розміру, виду діяльності та організаційно-правової форми, які ведуть «етичний бізнес» і переслідують соціальні цілі – вже згадувані «B Corps». На сайті об'єднання надано визначення сутності, цілей діяльності та умов сертифікації компаній під зонтичним брендом «B Corps». Зокрема, B Corps позиціонують себе як «новий сектор економіки», мета якого - використання можливостей приватного підприємництва для створення суспільного блага [8]. У «Декларації незалежності» об'єднання проголошено місію: «Ми допомагаємо бізнесу ставати сталим і допомагаємо сталому бізнесу процвітати» [8]. Звертає на себе увагу цільова орієнтація бізнесової діяльності B Corps - створення вигоди для всіх зацікавлених осіб, а не тільки для акціонерів, тобто в управління такими організаціями інкорпоровано стейкхолдерський підхід. Зокрема, підкреслюється, що інтереси місцевих громад і ступінь впливу на оточуюче середовище не менш важливі, ніж доходи акціонерів. Крім того, у місії переважної більшості B-corps визначено побудову бізнесу на основі етики і моральних цінностей та включення філантропічних проектів безпосередньо у бізнес-модель. Тобто і доброчинність, і соціальна відповідальність органічно інкорпоровані у бізнес-модель, при цьому таке поєднання не зашкоджує бізнесу і прибуткам. І ще одна важлива особливість – спільна відповідальність та солідарність заради майбутнього, що також є свідченням більш високого рівня зрілості громадянської спільноти та нових принципів побудови бізнесу в новій економіці. Щоб стати членами об'єднання «етичних» корпорацій під брендом «B Corps» кандидати повинні пройти сертифікацію у некомерційній неурядовій організації, що має назву «B Lab», та задовольняти суворим стандартам соціальних і екологічних показників, звітності та прозорості. Зокрема, перший сертифікат «B Lab» видала у 2007 році. На кінець 2013 року згідно оприлюднених на сайті даних співтовариство включає більше 922 сертифікованих «B-корпорацій» з 29 країн і 60 галузей, що працюють разом над однією об'єднуючою метою: досягти нових успіхів в бізнесі [9] (рис.1). Сертифікація передбачає процедуру скорингу («B score») діяльності компанії-претендента на основі 220 різноаспектних питань та показників, що оцінюють вплив на місцеву громаду, своїх співробітників та покупців, навколишнє середовище [9]. За результатами компанія отримує детальний звіт з виставленими балами та місце у рейтингу «B Corps». З точки зору закону особливих преференцій сертифіковані B Corps у США не мають і сплачують стандартні податки на прибуток. Лише у Філадельфії з 2012 року надані податкові пільги для таких підприємств.

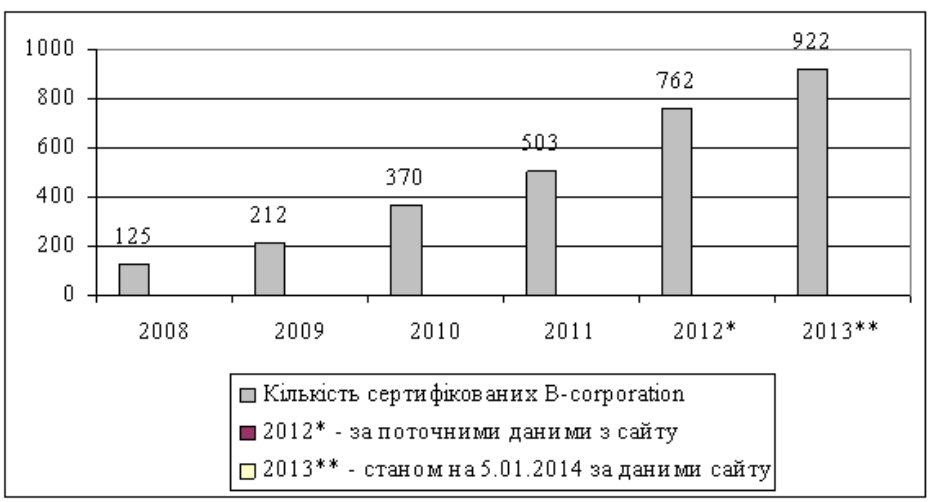


Рис. 1. Динаміка кількості корпорацій під брендом «B Corps» у світі

Джерело: Складено автором за джерелом [9]

Крім того, B Corps не отримали особливого юридичного статусу, хоча ведеться активна робота щодо легітимізації нової організаційно-правової форми з податковими преференціями [10]. На нашу думку, слід вважати нові організаційні форми, що переслідують подвійну мету – максимізацію добробуту власників та досягнення позитивного соціального впливу на суспільство (інших стейкхолдерів), соціальними підприємцями, оскільки вони призводять своєю прибутковою діяльністю, етичною поведінкою та соціальною відповідальністю до позитивних соціальних зрушень у суспільстві. Крім B Corps активно поширюється інша нова організаційна форма зі схожою назвою «Benefit Corporation» – корпорація суспільної вигоди. Корпорація суспільної вигоди (Benefit Corporation) на відміну від корпорацій B Corps мають відповідний юридичний статус та визначену статутом подвійну місію. Зокрема, корпорації суспільної вигоди за законом зобов'язані створювати вигоди для суспільства так же добре, як і для своїх акціонерів через максимізацію прибутку. Корпорації суспільної вигоди призвані створювати позитивний вплив на суспільство з урахуванням того, як ці рішення впливають на їх співробітників, їх громаду та навколишнє середовище. Корпорації суспільної вигоди повинні публічно звітувати про досягнення ними соціальних і екологічних результатів, використовуючи оцінку за стандартами «третьої сторони» (оцінка незалежними аудиторами та експертами – Авт.) [9]. Цей тип корпорацій також є гібридною формою, яка є перехідною між комерційною і некомерційною організацією. У 2010 році штат Меріленд був першим американським штатом, який законодавчо легалізував та встановив юридичний статус нового типу компанії. До кінці 2013 року ще десять штатів США наслідували приклад штату Меріленд і легалізували нову форму організації [10].

Таким чином, зміна цільової орієнтації бізнесової діяльності корпорацій призвела як до появи нових організаційних форм, так і до коригування розподільної функції корпоративних фінансів. Так, отримані доходи і фінансові результати корпорація розподіляє не тільки з урахуванням інтересів акціонерів, але й інших стейкхолдерів, зокрема працівників, клієнтів, місцевої громади тощо. Можна стверджувати, що відбувається інкорпорація соціальних цілей в стратегію діяльності корпорацій. В цьому контексті важливо зазначити, що комерційні корпорації на практиці традиційно використовують два підходи до реалізації своєї соціальної місії: перший передбачає філантропію - виділення соціальних пріоритетів та фінансування їх за рахунок спеціально створених цільових фондів з окремим бюджетом, згідно

другого підходу корпорації ведуть «етичний» бізнес та інтегрують засади соціальної відповідальності в бізнес-модель. І в одному, і в іншому випадку враховуються інтереси стейкхолдерів, проте методи їх врахування та розподілу доходів є різними. Слід підкреслити, що між корпораціями суспільної вигоди «Benefit Corporation» та корпораціями суспільного блага «B Corps» на сьогодні є різниця, яка полягає у тому, що «Benefit Corporations» мають юридичний статус, а «B-corporations» – це компанії, які пройшли сертифікацію в організації «B Lab» [7]. Але є і спільне – обидві компанії нового типу ведуть «етичний бізнес» та інкорпорували принципи корпоративної соціальної відповідальності у свій бізнес. Крім того, компанії «B-corps» можуть здобути статус «Benefit Corporation».

За результатами дослідження можна зробити висновок, що відбувається зростання кількості суб'єктів, які працюють в соціальній сфері та ведуть соціально-відповідальний бізнес. Крім того, відбувається конвергенція між некомерційними та комерційними організаціями. Це розширює предметне поле соціального підприємництва і соціальних фінансів.

Поява соціально-відповідальних організацій нового типу, зокрема корпорацій суспільної вигоди, та їх дедалі більше поширення, зумовило дискусії про формування «четвертого сектору» економіки [5]. Нагадаємо, що у загальноприйнятій класифікації весь організаційний універсум представлений державним сектором, приватним (корпоративним) сектором, некомерційним (соціальним) сектором («третій сектор») та новим сектором, який нещодавно з'явився і отримав назву «четвертого сектору». До «четвертого сектору» як раз і відносять нові гібридні форми соціально відповідальних корпорацій. Слід зазначити, що таку назву множина корпорацій нового типу отримала спочатку в діловій літературі, але в останні роки термін «четвертий сектор» також увійшов до академічного дискурсу. В поки-що нечисленній академічній літературі «четвертий сектор» визначений як такий, що виходить за межі корпоративного сектору з його традиційною цільовою орієнтацією на максимізацію добробуту власників за рахунок розширення цілей і прийняття багатоцільової орієнтації діяльності з урахуванням засад концепції сталого розвитку, тим самим розмиваючи межі між державним та приватним (корпоративним) сектором [5]. До організацій «четвертого сектору» Андре Р. (Andre, 2012) відносить організації гібридного типу, які одночасно є не повністю публічні (державні), але й не повністю приватні (корпоративні), проте мають характеристики обох секторів [5, с.134]. Зокрема, автор виділяє і досліджує два типи організацій, що формують «четвертий сектор» - державно-орієнтовані організації (англ. Government-Centric Gray Sector Organizations - Government-centric GSOs) та корпоративно-орієнтовані організації (англ. Corporate-Centric Gray Sector Organizations - Corporate-Centric GSOs). Перший тип організацій, як правило, створюється державою з метою задоволення певних потреб громадян або для виконання певних функцій, що необхідні широкому загалу громадян. Ці організації є гібридними, оскільки фінансуються державою і є, по-суті, організаціями з соціальною місією, але одночасно є комерційними, оскільки надають платні послуги. Державно-орієнтовані організації включають підприємства з державним фінансуванням та квазі-автономні неурядові організації. Прикладами можна назвати Федеральну національну іпотечну Асоціацію (Fannie Mae) і Каліфорнійську громадську систему пенсійного забезпечення найманих працівників (Calpers) в США, Британську радіомовну корпорацію та Агентство з атомної енергетики у Великобританії [5, с.135]. Вважається, що такі засновані державою організації є менш бюрократичними та більш ефективними у виконанні своїх функцій, ніж держава. Проте Андре Р. наголошує на особливій формі підзвітності цих організацій, які не звітують за визначеними для державних підприємств правилами, а мають свої специфічні вимоги до розкриття інформації про діяльність, що робить їх в певній мірі менш прозорими [5, с.135]. Другий новий тип організацій – корпоративно-орієнтовані організації. Вони представлені, як правило, акціонерними товариствами з законодавчо визначеною подвійною місією – слугувати акціонерам через максимізацію їх добробуту та одночасно слугувати суспільству через досягнення соціальних цілей, визначених у місії як корпоративно-відповідального підприємства (корпорації суспільної вигоди). Слід наголосити, що корпорації суспільної вигоди мають всі характеристики традиційних корпорацій і для досягнення своєї мети отримують фінансування з фінансових ринків, але у разі неможливості залучити необхідні кошти можуть звернутися до держави з проханням фінансової підтримки соціальних і екологічних ініціатив. Загалом корпоративно-орієнтовані організації вважаються більш етичними, ніж традиційні корпорації, оскільки їм краще вдається узгоджувати інтереси всіх зацікавлених осіб, а не тільки акціонерів. Відміни між двома типами організацій «четвертого сектору» представлені на рис. 2.

	Державний сектор	**«Четвертий сектор»**		**Корпоративний сектор**
	Держава ⇨	***Державно-орієнтовані організації***	***Корпоративно-орієнтовані організації***	⇦ **Корпорації**
Приклади		Підприємства, що фінансуються державою	Корпорації суспільної вигоди (Benefit corporation)	
Домінанти створення вартості	Етичність (слугувати суспільству)	Бути більш ефективними, ніж держава	Бути більш етичними, ніж корпорації	Результативність (слугувати власникам)
Підзвітність	Електорат	Державне регулювання, Бюрократизм, Регулятори	Звітування суспільству, Зовнішнє оцінювання	Ринок

Рис. 2. Відміни між державно-орієнтованими організаціями та корпоративно-орієнтованими організаціями

Джерело: [5, с.135]

На думку Андре Р. рисунок може слугувати ілюстрацією теоретичних підходів, що містять критику науковців щодо неефективності держави та низької етичності діяльності корпорацій. Зокрема, державно-орієнтовані корпорації і були створені частково у відповідь на критику щодо низької ефективності держави у розв'язанні соціальних проблем та відсутності інновацій, а корпоративно-орієнтовані корпорації з'явилися як реакція на критику щодо низького рівня корпоративної соціальної відповідальності [5,с.136]. Тобто ознайомлення з наведеною аргументацією дозволяє стверджувати, що гібридні форми організацій «четвертого сектору» долають слабкі сторони держави та бізнесу. Проте, на нашу думку, до «четвертого сектору», потрібно включити і некомерційні організації, які виконують свою соціальну місію за

допомогою ринкових методів на основі функціонування ефективної бізнес-моделі – соціальні підприємства. Це також організації гібридного типу, але які є більш соціальними, ніж комерційними, для позначення яких може бути використаний термін «некомерційні організації з бізнес-моделлю». Особливості кожного узагальненого типу організацій «четвертого сектору» представлені на рис.3.

«Четвертий сектор»

	Державно-орієнтовані організації	***Некомерційні організації з бізнес-моделлю***	***Корпоративно-орієнтовані організації***
Формуючий сектор	Державний сектор	Некомерційний (соціальний) сектор	Корпоративний сектор
Домінантна форма власності	Публічна (державна)	Колективна	Приватна (корпоративна)
Домінанти створення вартості	Бути більш ефективними, ніж держава	Бути більш результативними у досягненні соціальних цілей за рахунок розширених можливостей, ніж традиційні НКО	Бути більш етичними, ніж корпорації
Фінансові можливості	Переважно державне фінансування, але може бути використаний акціонерний капітал	Переважно благодійні внески, гранти та кошти, отримані від фандрайзингу, але можуть бути залучені інвестиції	Переважно приватний капітал, але може бути залучене державне фінансування та спеціальне фінансування

Рис. 3. Особливості організаційних типів соціально-орієнтованих організацій «четвертого сектору»

Джерело: Складено і доповнено автором за [5]

Таким чином, нами розглянуті основні групи суб'єктів, що є учасниками фінансових відносин у сфері соціальних фінансів та є безпосередніми виконавцями соціальної місії і, одночасно, реципієнтами коштів. Проте фінансові відносини передбачають, як мінімум, дві сторони участі в угодах. Тому слід розглянути і тих суб'єктів, які створюють можливості для отримання реципієнтами необхідного фінансування. Так, соціальні фінанси вже стали полем діяльності для інвестиційних банків, приватних та венчурних фондів, державних фондів, донорів, кредитних організацій нового типу та інших фінансових структур, що шукають нові напрямки як для інвестування, так і для розширення фінансових можливостей соціально-орієнтованих інститутів [4]. Важливим суб'єктом фінансових відносин є інвестор, який готовий інвестувати кошти в «етичний бізнес» та фінансувати соціальні ініціативи некомерційних організацій. Соціально-відповідальне інвестування є в певному сенсі механізмом, що забезпечує акумуляцію ресурсів для розвитку соціальної економіки. Все більша кількість приватних та інституціональних інвесторів вкладають грошові кошти з урахуванням оцінки наслідків для суспільства і оточуючого середовища, соціального розвитку, можливостей розв'язання соціально значимих проблем, тобто стають учасниками економіки нового типу та інвесторами проектів соціального підприємництва. Темп розвитку соціально-відповідального інвестування і більш висока економічна стійкість його об'єктів в ситуації кризи вказує на те, що така практика вже починає розглядатися як вигідна інвестору, а не тільки як правильна, цікава чи добропорядна [4].

Висновки та пропозиції. На нашу думку, предметне поле науки про соціальні фінанси може бути розширено. Узагальнено його можна окреслити з одного боку, діяльністю різних суб'єктів економічної діяльності (комерційних та некомерційних) з соціальною місією, що пов'язана з проведенням мобілізації, розподілу і використання фінансових ресурсів задля реалізації визначеної соціальної мети та отримання позитивного соціального ефекту, з іншого боку, діяльністю фінансових організацій та приватних осіб, які надають необхідні фінансові ресурси, виступають інвесторами проектів соціального підприємництва, що призводять до позитивних соціальних змін. І все це відбувається за допомогою спеціалізованого посередництва, зокрема нових суб'єктів фондового ринку – соціальних фондових бірж. Таким чином, можна стверджувати, що під впливом парадигми сталого розвитку та корпоративної соціальної відповідальності формується окремий напрямок фінансової науки – соціальні фінанси, що відрізняється специфікою суб'єктів фінансово-економічних відносин в контексті їх організаційного устрою, цілеутворення та функцій фінансів.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямку. Оскільки проблема становлення та розвитку соціальних фінансів є новою для вітчизняної теорії та практики, то усілякі дослідження щодо сутності, змісту соціальних фінансів та суб'єктів відносин будуть мати актуальність.

Література.

1. Федосов В.М. Фінанси [Підручник] / В.М. Федосов, С.І. Юрій. - К.:Знання, 2008.-611 с.
2. Карлін М.І. Фінанси України та сусідніх держав [Підручник] / М.І. Карлін. К.:Знання, 2007.
3. Продукт НКО — это цивилизованное добро [Електронний ресурс] / Режим доступу до ресурсу: http://philanthropy.ru/intervyu/2012/06/06/7883/#.UoqBZSfPIsY
4. Філантроп – офіційний сайт [Електронний ресурс] / Режим доступу до ресурсу: http://philanthropy.ru
5. Andre, R. (2012), "Assessing the Accountability of the Benefit Corporation: Will This New Gray Sector Organization Enhance Corporate Social Responsibility?", *Journal Business Ethics*, vol. 110, pp. 133–150
6. Не корысти ради [Електронний ресурс] / Режим доступу до ресурсу: http://philanthropy.ru/analysis/2012/04/12/7497/#.Uos1syfPIsY
7. Прибыль и благотворительность хорошо уживаются под одной крышей [Електронний ресурс] / Режим доступу до ресурсу:

http://www.nytimes.com/2011/10/13/business/a-quest-for-hybrid-companies-part-money-maker-part-nonprofit.html?_r=2

8. Benefit Corporations (2014) [Електронний ресурс] / Режим доступу до ресурсу: http://info@benefitcorp.net.

9. Benefit Corporations (2014): For-directors [Електронний ресурс] / Режим доступу до ресурсу: http://benefitcorp.net/for-directors/guidance-considering-stakeholder-interests

10. Benefit_corporation [Електронний ресурс] / Режим доступу до ресурсу: http://en.wikipedia.org/wiki/ Benefit corporation

References.

1. Fedosov, V. M. and Yuriy, S.I. (2008), Finansi [Finance], Znannya, Kyiv, Ukraine.

2. Karlin, M. I. (2007), Finansi ukrayini ta susidnih derzhav [Finance of Ukraine and neighboring states], Znannya, Kyiv, Ukraine.

3. Philanthropy (2012), "NKO — jeto civilizovannoe dobro", available at: http://philanthropy.ru/intervyu/2012/06/06/7883/#.UoqBZSfPIsY , (Accessed 12 December 2013)

4. Philanthropy (2012), available at: http://philanthropy.ru, (Accessed 10 December 2013)

5. Andre, R. (2012), "Assessing the Accountability of the Benefit Corporation: Will This New Gray Sector Organization Enhance Corporate Social Responsibility?", *Journal Business Ethics*, vol. 110, pp. 133–150

6. Philanthropy (2012), "Ne korysti radi", available at: http://philanthropy.ru/analysis/2012/04/12/7497/#.Uos1syfPIsY, (Accessed 24 December 2013)

7. Business (2011), "Pribyl' i blagotvoritel'nost' horosho uzhivajutsja pod odnoj kryshej", available at: http://www.nytimes.com/2011/10/13/business/a-quest-for-hybrid-companies-part-money-maker-part-nonprofit.html?_r=2, (Accessed 04 December 2013)

8. Benefit Corporations (2014), available at: http://info@benefitcorp.net, (Accessed 10 December 2013)

9. Benefit Corporations (2014), "For-directors", available at: http://benefitcorp.net/for-directors/guidance-considering-stakeholder-interests, (Accessed 10 December 2013)

10. Wikipedia (2013), "Benefit_corporation", available at: http://en.wikipedia.org/wiki/ Benefit corporation, (Accessed 06 December 2013)

Стаття надійшла до редакції 19.03.2014 р.